

Paměti EEPROM (1)

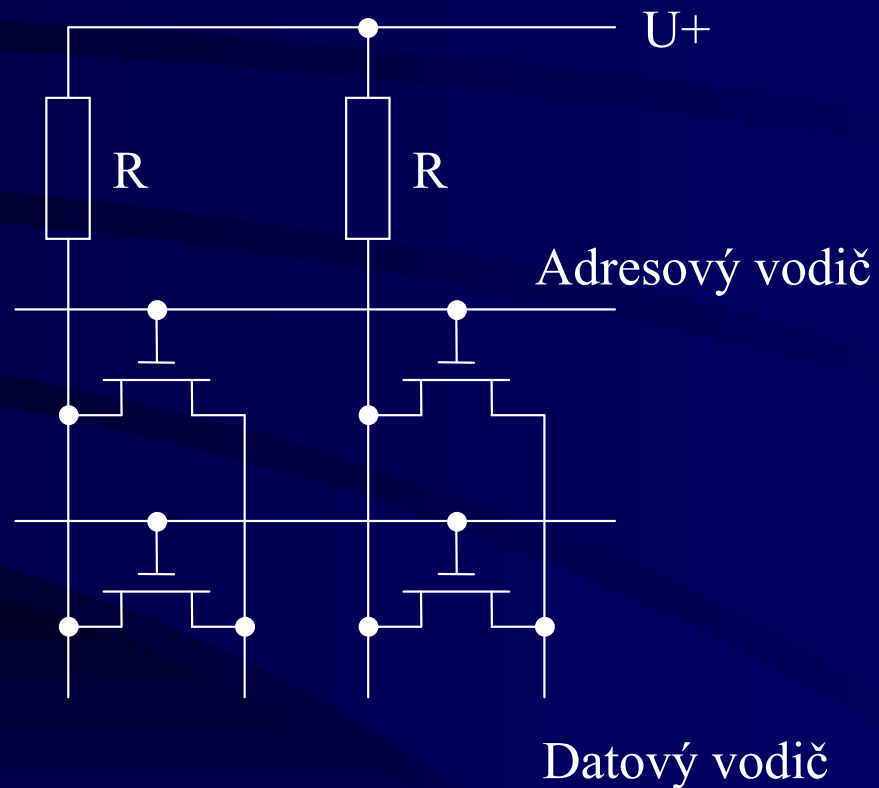
- **EEPROM** - Electrically EPROM
- Mají podobné chování jako paměti EPROM, tj. jedná se o statické, energeticky nezávislé paměti, které je možné naprogramovat a později z nich informace vymazat
- Vymazání se provádí elektricky a nikoliv pomocí UV záření
- Vyrábí se pomocí speciálních tranzistorů vyrobených technologií **MNOS** (Metal Nitrid Oxide Semiconductor)

Paměti EEPROM (2)

- Jedná se o tranzistory, na jejichž řídicí elektrodě (Gate) je nanесena vrstva nitridu křemíku (Si_3N_4) a pod ní je umístěna tenká vrstva oxidu křemičitého (SiO_2)
- Buňka paměti EEPROM pracuje na principu **tunelování (vkládání) elektrického náboje** na přechod těchto dvou vrstev

Paměti EEPROM (3)

- Paměťová buňka EEPROM (matice 2×2):

Paměti Flash

- Obdoba pamětí EEPROM
- Paměti, které je možné naprogramovat a které jsou statické a energeticky nezávislé
- Vymazání se provádí elektrickou cestou, jejich přeprogramování je možné provést přímo v počítači
- Paměť typu Flash tedy není nutné před vymazáním (naprogramováním) z počítače vyjmout a umístit ji do speciálního programovacího zařízení

Paměti RAM

- **RAM** - Random Access Memory
- Paměti určené pro zápis i pro čtení dat
- Jedná se o paměti, které jsou energeticky závislé
- Podle toho, zda jsou dynamické nebo statické, jsou dále rozdělovány na:
 - **DRAM** – Dynamické RAM
 - **SRAM** – Statické RAM

Paměti SRAM (1)

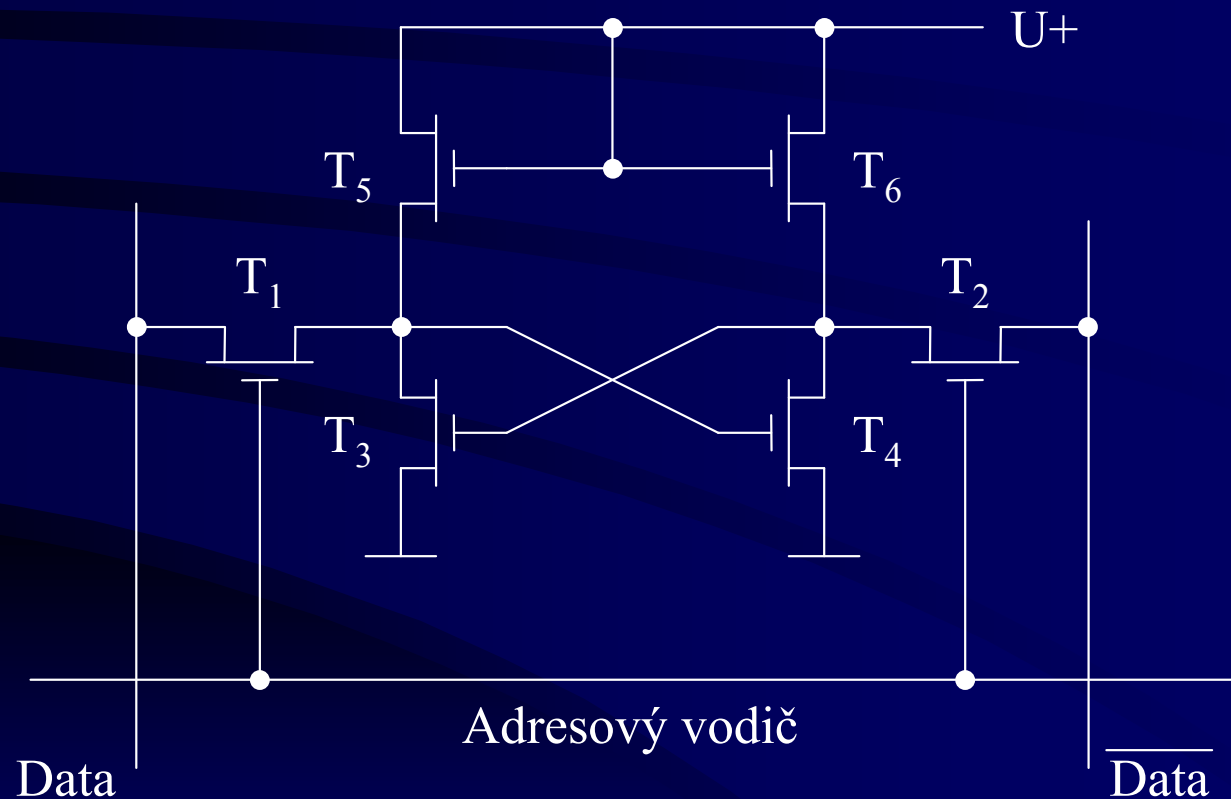
- **SRAM** - Static Random Access Memory
- Uchovávají informaci v sobě uloženou po celou dobu, kdy jsou připojeny ke zdroji elektrického napájení
- Paměťová buňka je realizována jako **bistabilní klopný obvod**, tj. obvod, který se může nacházet vždy v jednom ze dvou stavů, které určují, zda v paměti je uložena 1 nebo 0
- Mají nízkou přístupovou dobu (1 – 20 ns)

Paměti SRAM (2)

- Jejich nevýhodou je naopak vyšší složitost a z toho plynoucí vyšší výrobní náklady
- Jsou používány především pro realizaci pamětí typu **cache** (L1, L2 i L3)
- Paměťová buňka používá dvou datových vodičů:
 - **Data**: určený k zápisu do paměti
 - **$\overline{\text{Data}}$** : určený ke čtení z pamětiHodnota na tomto vodiči je vždy opačná než hodnota uložená v paměti

Paměti SRAM (3)

- Paměťová buňka SRAM:

Paměti DRAM (1)

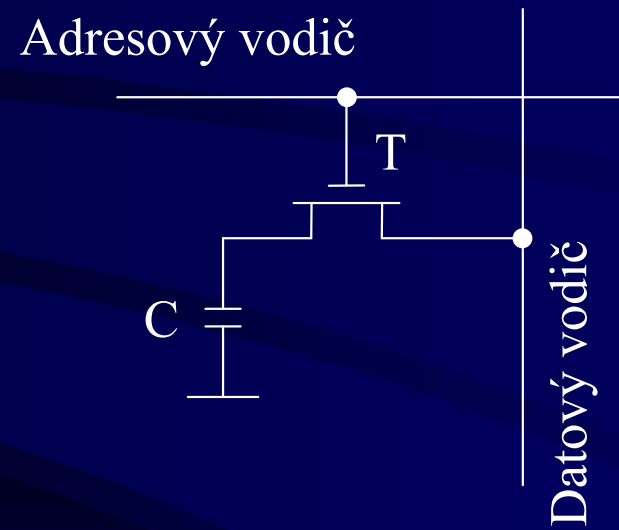
- **DRAM** - Dynamic Random Access Memory
- Informace je uložena pomocí elektrického náboje na kondenzátoru
- Tento náboj má však tendenci se vybíjet i v době, kdy je paměť připojena ke zdroji elektrického napájení
- Aby nedošlo k tomuto vybití a tím i ke ztrátě uložené informace, je nutné periodicky provádět tzv. **refresh**, tj. oživování paměťové buňky

Paměti DRAM (2)

- Buňka paměti DRAM je velmi jednoduchá a dovoluje vysokou integraci a nízké výrobní náklady
- Díky těmto vlastnostem je používána k výrobě operačních pamětí
- Její nevýhodou je však vyšší přístupová doba (10 – 70 ns) způsobená nutností provádět refresh a časem potřebným k nabití a vybití kondenzátoru

Paměti DRAM (3)

- Buňka paměti DRAM:

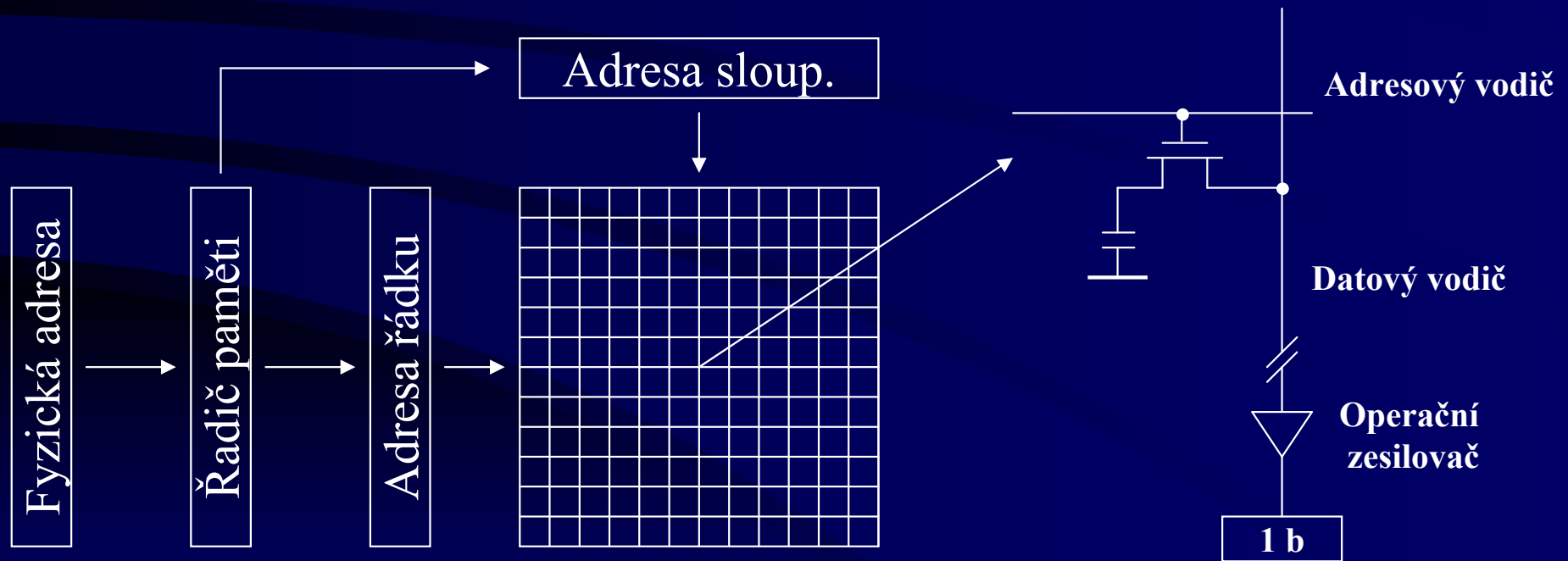

Paměti DRAM (4)

- Operační paměti mají ve srovnání s jinými typy vnitřních pamětí podstatně vyšší kapacitu \Rightarrow nutnost jiné konstrukce
- Paměti DRAM jsou konstruovány jako matice, v nichž se jedna paměťová buňka zpřístupňuje pomocí dvou dekodérů
- Řadič operační paměti adresu rozdělí na dvě části, z nichž každá je přivedena na vstup samostatnému dekodéru (jeden dekodér vybere řádek a druhý sloupec)

Paměti DRAM (5)

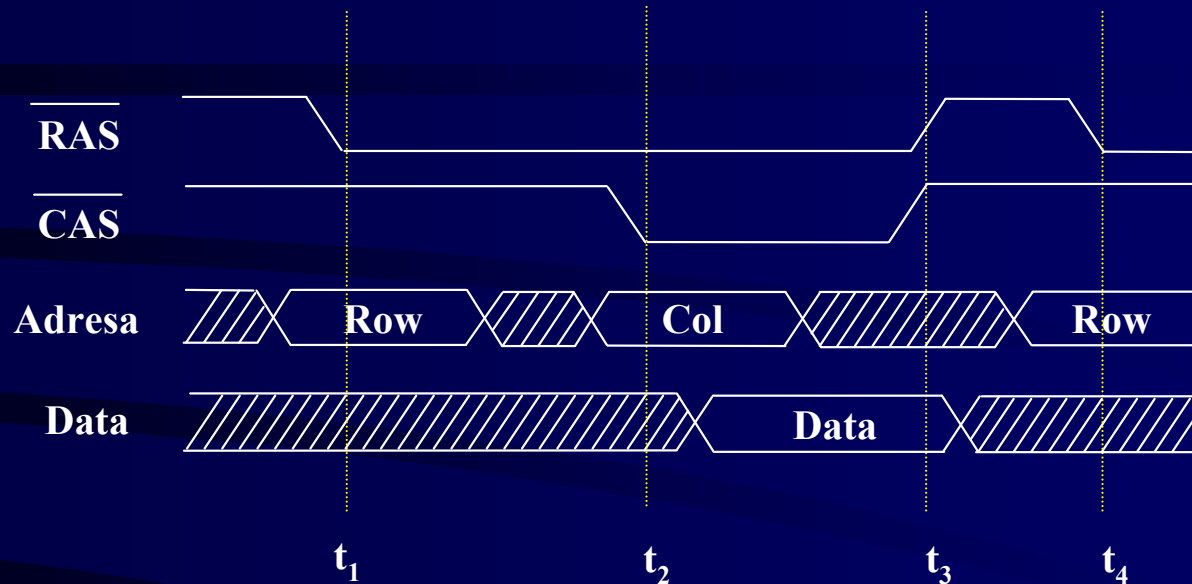
- Obvody operačních pamětí pak bývají realizovány jako matice, např. 1024×1024 buněk (kapacita 1 Mb).

Paměti DRAM (6)

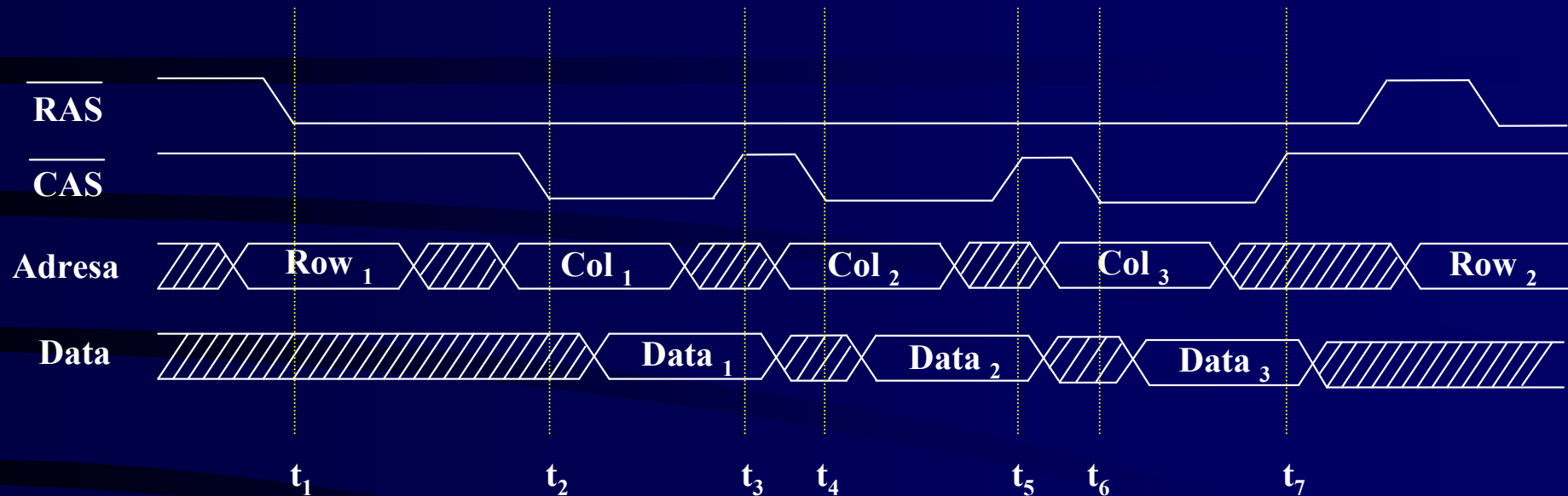
- Protože paměťové obvody nemohou mít příliš velký počet vývodů, je nutné, aby adresa řádku i sloupce byla předávána po stejné sběrnici
- Platnost adresy řádku a sloupce na sběrnici je dána (potvrzována) signály:
 - \overline{RAS} (Row Access Strobe): adresa řádku
 - \overline{CAS} (Coloumn Access Strobe): adresa sloupce

Paměti DRAM (7)

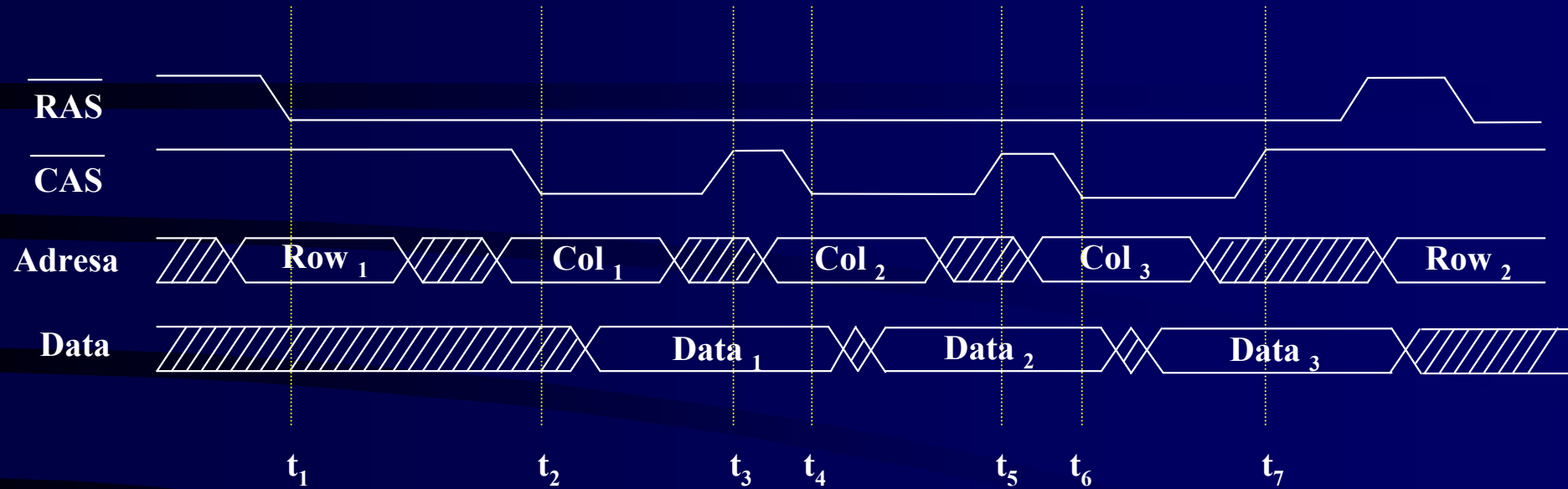
- Vždy nutno nastavit adresu řádku i adresu sloupce
- Paměti DRAM umožňují přístup s burst časováním 5-5-5-5

Paměti FPM DRAM

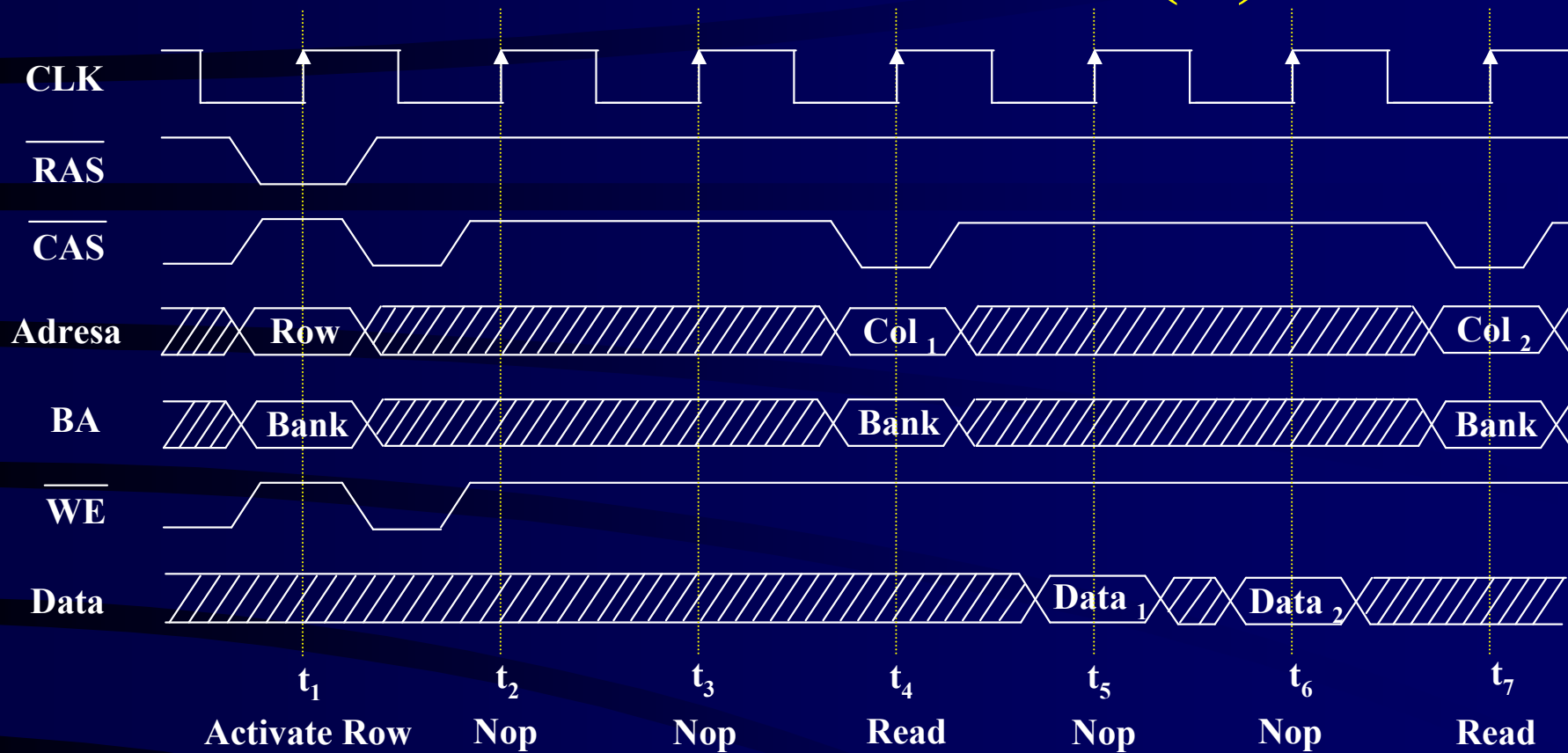
- Adresa řádku je stejná po celou dobu, kdy se provádí přístup k datům z tohoto řádku
- Paměti FPM DRAM umožňují přístup s burst časováním 5-3-3-3

Paměti EDO DRAM

- Data se stávají neplatnými, až v okamžiku, kdy signál $\overline{\text{CAS}}$ přechází znovu do úrovně log. 0
- Paměti EDO DRAM umožňují přístup s burst časováním 5-2-2-2

Paměti SDRAM (1)

- Pracují synchronně s procesorem
- Jsou rozděleny do banků
- Umožňují přístup s burst časováním 5-1-1-1

Paměti SDRAM (2)

- Musí svou frekvencí odpovídat frekvenci systémové sběrnice
- Vyráběny s frekvencemi:
 - **PC66**: pro systémovou sběrnici s taktem 66 MHz
 - **PC100**: pro systémovou sběrnici s taktem 100 MHz
 - **PC133**: pro systémovou sběrnici s taktem 133 MHz

Paměti DDR SDRAM (1)

- **DDR SDRAM** - Double Data Rate SDRAM
- Rychlejší verze SDRAM, která při stejné frekvenci dosahuje dvojnásobného výkonu
- Tohoto je dosaženo tím, že veškeré operace jsou synchronizovány s náběžnou i sestupnou hranou hodinového signálu (CLK)
- Provádí předvýběr dvou bitů, které ukládá do svých V/V bufferů
- Poznámka: paměťové moduly SDRAM a DDR SDRAM jsou vzájemně nekompatibilní

Paměti DDR SDRAM (2)

- Vyráběny v následujících variantách:
 - **PC1600 (DDR200)**: pro systémovou sběrnici s taktem 100 MHz („200 MHz“)
 - **PC2100 (DDR266)**: pro systémovou sběrnici s taktem 133 MHz („266 MHz“)
 - **PC2700 (DDR333)**: pro systémovou sběrnici s taktem 166 MHz („333 MHz“)
 - **PC3200 (DDR400)**: pro systémovou sběrnici s taktem 200 MHz („400 MHz“)

Paměti DDR SDRAM (3)

- Kromě výše uvedených pamětí DDR SDRAM jsou vyráběny i typy umožňující práci při vyšší frekvenci:
 - PC3500 (DDR433)
 - PC3600 (DDR444)
 - PC3700 (DDR466)
 - PC4000 (DDR500)
 - PC4300 (DDR533)

Paměti DDR2 SDRAM (1)

- Nový standard vycházející z pamětí DDR SDRAM
- Data jsou čtena (zapisována) s nástupnou i sestupnou hranou hodinového signálu (podobně jako u DDR SDRAM)
- Poskytují dvojnásobnou přenosovou rychlost oproti DDR SDRAM
- Paměti DDR2 SDRAM mají asi o 50% menší spotřebu elektrické energie

Paměti DDR2 SDRAM (2)

- Napájecí napětí je 1,8 V (u DDR SDRAM je napájecí napětí 2,5 V)
- Dosažení vyšší přenosové rychlosti je založeno na skutečnosti, že jádro paměťového obvodu (pracující na frekvenci 100 MHz) může při každém čtecím cyklu předvybrat další 4 bity z paměťové matice a uložit je V/V bufferů
- Adresa předvybíraných 4 bitů je dána interní logikou paměťového obvodu

Paměti DDR2 SDRAM (3)

- Výsledkem je, že V/V část paměti může pracovat s dvojnásobnou frekvencí oproti jejímu jádru
- Následným použitím nového komunikačního protokolu je umožněno provedení 4 transakcí během jednoho taktu
- Poznámka: paměťové moduly DDR2 SDRAM a DDR SDRAM nejsou vzájemně kompatibilní

Paměti DDR2 SDRAM (4)

- Typy pamětí DDR2 SDRAM:

Typ paměti	Frekvence jádra (systémové sběrnice)	Označení	Přenosová rychlost
DDR2 400	100 (200) MHz	PC2 3200	3200 MB/s
DDR2 533	133 (266) MHz	PC2 4300	4266 MB/s
DDR2 667	166 (333) MHz	PC2 5300	5333 MB/s
DDR2 800	200 (400) MHz	PC2 6400	6400 MB/s

Dual Channel DDR (1)

- Nejedná se o nový typ paměti, ale o novou architekturu základních desek využívající paměti DDR SDRAM
- Pro práci s pamětí se využívají dva kanály
- Data jsou přenášena po 128 bitech (64 bitů pro každý kanál)
- Tímto se minimalizují doby, kdy není možné k paměti přistupovat (**memory latencies**)

Dual Channel DDR (2)

- Pro využití architektury Dual Channel DDR je zapotřebí:
 - čipová sada podporující Dual Channel DDR
 - paměťové moduly (DIMM) musí být osazovány po dvojicích
 - oba moduly ve dvojici musí mít stejné parametry
- Použití Dual Channel DDR teoreticky zdvojnásobuje přenosovou rychlost paměti

Dual Channel DDR (3)

- Tj. při použití různých typů pamětí dostáváme níže uvedené maximální přenosové rychlosti:

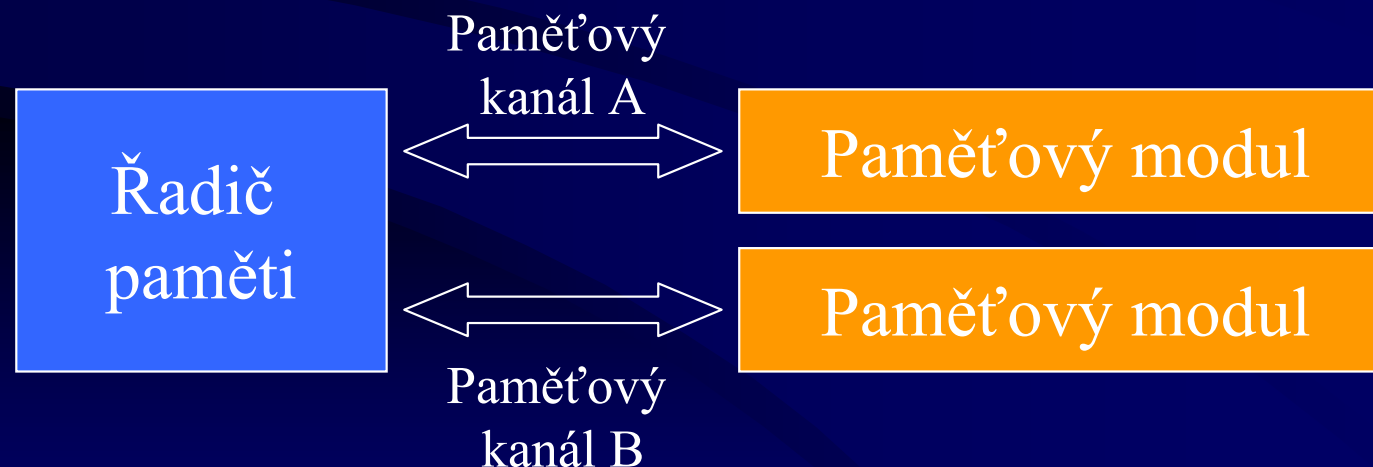
Typ paměti	Označení	Přenosová rychlost Single Channel	Přenosová rychlost Dual Channel
DDR200	PC1600	1600 MB/s	3200 MB/s
DDR266	PC2100	2100 MB/s	4200 MB/s
DDR333	PC2700	2700 MB/s	5400 MB/s
DDR400	PC3200	3200 MB/s	6400 MB/s
DDR2 400	PC2 3200	3200 MB/s	6400 MB/s
DDR2 533	PC2 4300	4266 MB/s	8533 MB/s
DDR2 667	PC2 5300	5333 MB/s	10666 MB/s
DDR2 800	PC2 6400	6400 MB/s	12800 MB/s

Dual Channel DDR (4)

- Single Channel Memory:

- Dual Channel Memory:

Časování paměti (1)

- Udává počty taktů potřebné k různým operacím, které jsou prováděny v průběhu přístupu k paměti
- Operace:
 - t_{RCD} : $\overline{\text{RAS}}$ to $\overline{\text{CAS}}$ Delay:
 - časová prodleva (počet taktů) od okamžiku, kdy je vybrán (aktivován) řádek do doby, kdy je možné vybrat sloupec a potvrdit jej signálem $\overline{\text{CAS}}$
 - při sekvenčním čtení (zápisu) nemá příliš velký dopad, protože data jsou čtena (zapisována) na stejném řádku, který je stále aktivní

Časování paměti (2)

– t_{CL} : \overline{CAS} Latency:

- počet taktů potřebný k získání informace z paměťové buňky poté, kdy byl vybrán její sloupec
- uplatňuje se při každém přístupu k paměti \Rightarrow má největší vliv na rychlost paměti

– t_{RP} : \overline{RAS} Precharge Time:

- počet taktů nutný pro ukončení přístupu k jednomu řádku paměti a pro zahájení přístupu k řádku jinému
- ve spojení s t_{RCD} udává počet taktů nezbytných k přechodu z jednoho řádku paměti na řádek druhý, kde již může být vybrán požadovaný sloupec

Časování paměti (3)

– t_{RAS} : Active to Precharge Delay:

- nejmenší počet taktů, po které musí být řádek aktivní, než může opět deaktivován
- vyjadřuje minimální dobu, po kterou musí být signál \overline{RAS} v aktivní úrovni
- Výše uvedené údaje bývají zapisovány ve čtyřčlenné notaci vyjadřující časování dané paměti:

$$t_{CL} - t_{RCD} - t_{RP} - t_{RAS}$$

- Např.: 2-3-3-6

Paměti RDRAM (1)

- Technologie (architektura) navržená firmou Rambus Inc.
- Poprvé použita u herní konzole Nintendo 64
- Paměťové obvody jsou připojeny ke speciální vysokorychlostní sběrnici, tzv. **Rambus Channel**
- Sběrnice pro paměti RDRAM pracuje synchronně s danou frekvencí a data jsou přenášena s náběžnou i sestupnou hranou hodinového signálu

Paměti RDRAM (2)

- Paměti RDRAM jsou (byly) vyráběny v následujících variantách:
 - **Concurrent RDRAM:**
 - šířka datové části sběrnice je 8 bitů (9 bitů)
 - šířka interní datové sběrnice jednotlivých paměťových obvodů je 64 bitů
 - sběrnice pracuje s rychlostí 300 MHz, popř. 350 MHz
 - přenosová rychlost je 600 MB/s (700 MB/s)
 - odpovídající paměťové moduly (RIMM) jsou označovány jako PC600 a PC700

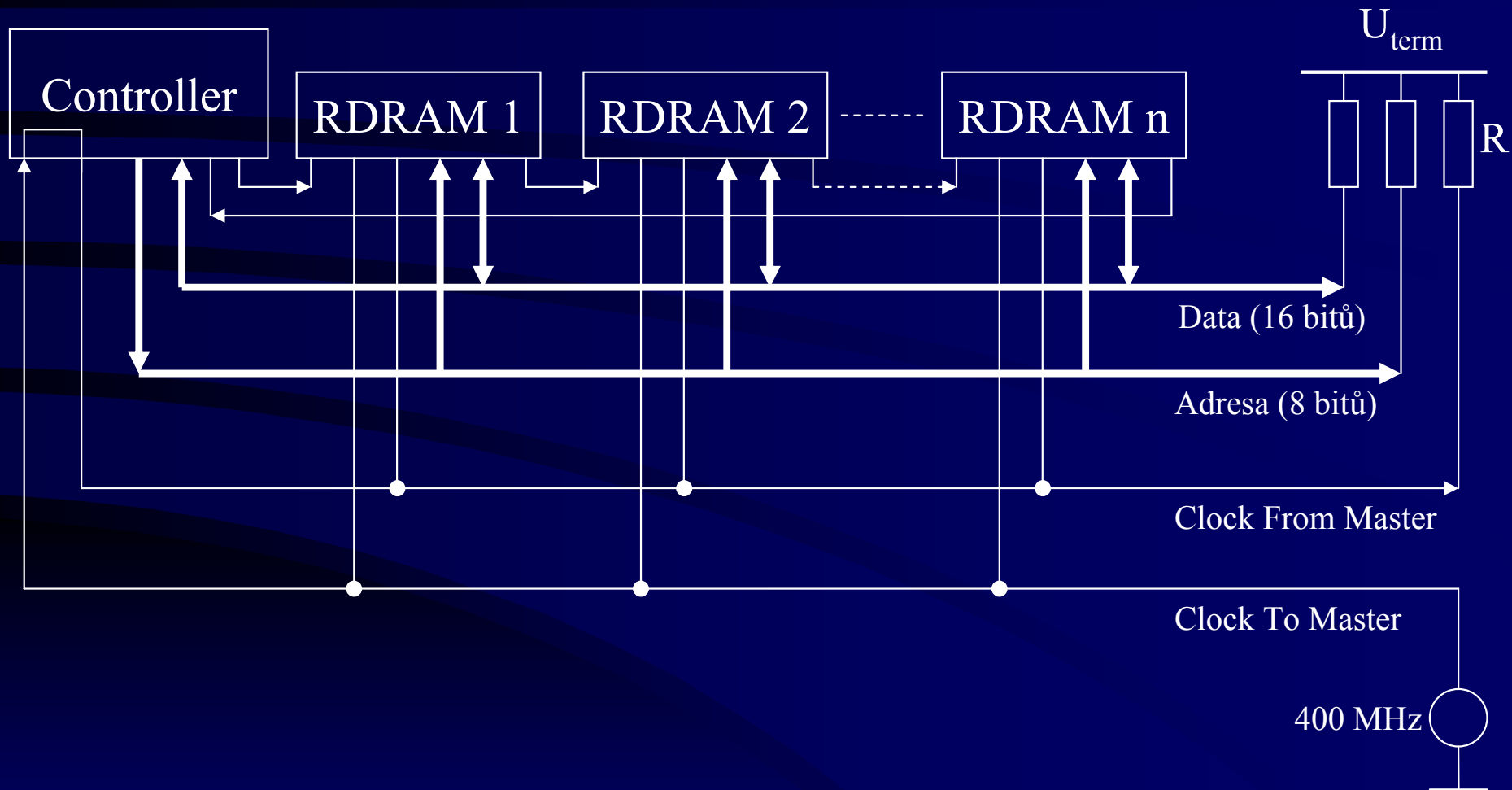
Paměti RDRAM (3)

– Direct RDRAM:

- šířka datové části sběrnice je 16 bitů (18 bitů)
- šířka interní datové sběrnice jednotlivých paměťových obvodů je 128 bitů
- sběrnice pracuje s rychlostí 400 MHz, popř. 533 MHz
- přenosová rychlost je 1,6 GB/s (2,13 GB/s)
- odpovídající paměťové moduly (RIMM) jsou označovány jako RIMM1600, RIMM2100, RIMM3200, RIMM4200, RIMM6400 a RIMM8500

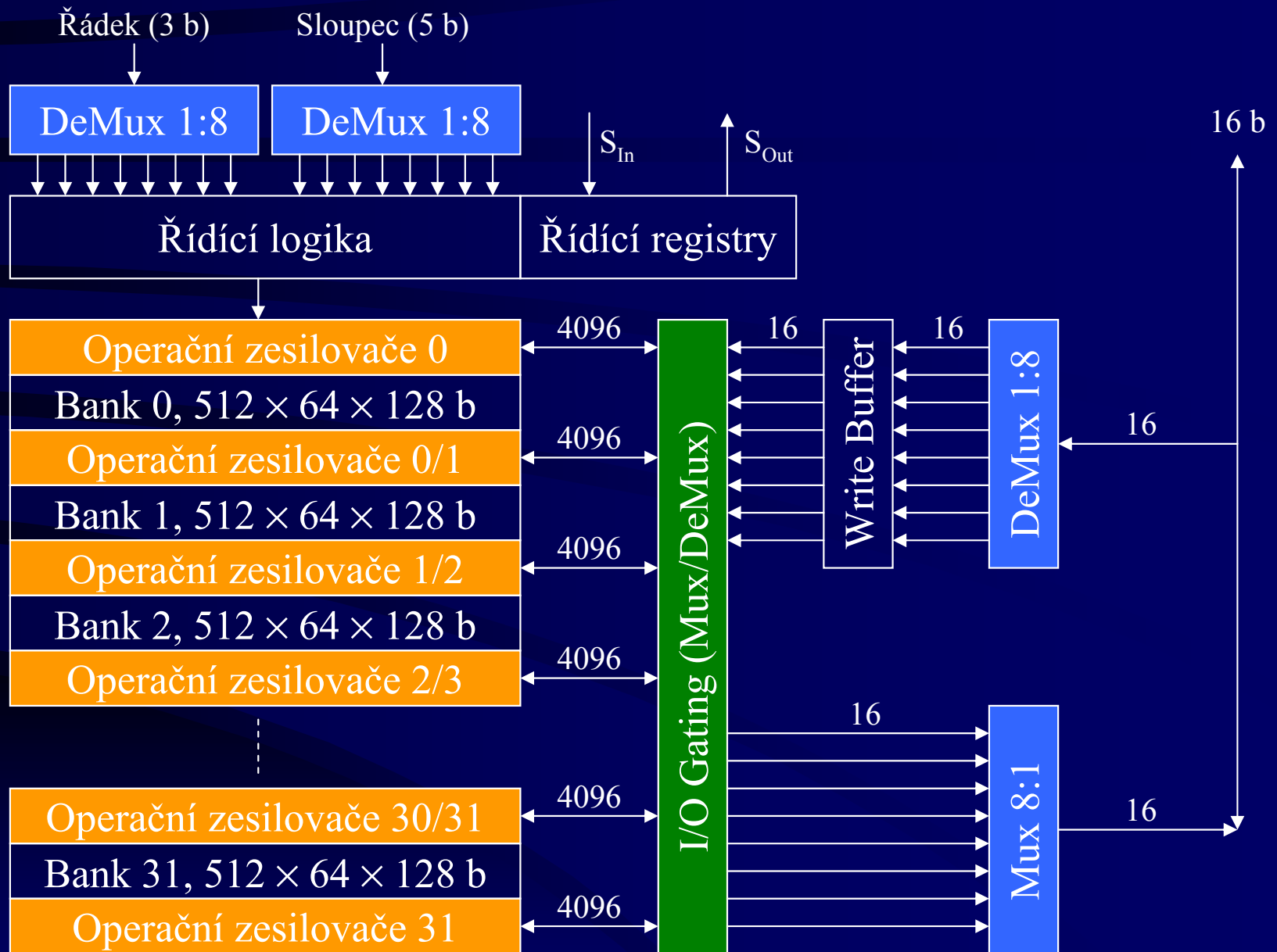
Paměti RDRAM (4)

- Architektura RDRAM:

Paměti RDRAM (5)

- Obvod RDRAM (128 Mb):

Paměti RDRAM (6)

- Paměťový obvod je rozdělen do 32 banků
- Ke každému banku náleží sdílené operační zesilovače (**split bank**), které zesilují přečtenou (zapisovanou) informaci z (do) celého řádku (64×128 bitů = 8192 bitů)
- I/O Gating pracuje jako obousměrný multiplexor/demultiplexor, který:
 - při čtení vybere požadovaných 128 bitů
 - při zápisu sestaví 8192 bitů

Paměti RDRAM (7)

- Při čtení je následně 128 bitů multiplexováno a po 16 bitech opouští paměťový obvod
- Při zápisu se nejprve 16bitové sady demultiplexují, čímž se vytváří 128bitová sada, která je poté přes Write Buffer a I/O Gating zapsána do paměti
- Technologie RDRAM využívá ke své činnosti „klasickou“ paměťovou buňku DRAM, která pracuje s frekvencí 100 MHz (133 MHz)

Paměti RDRAM (8)

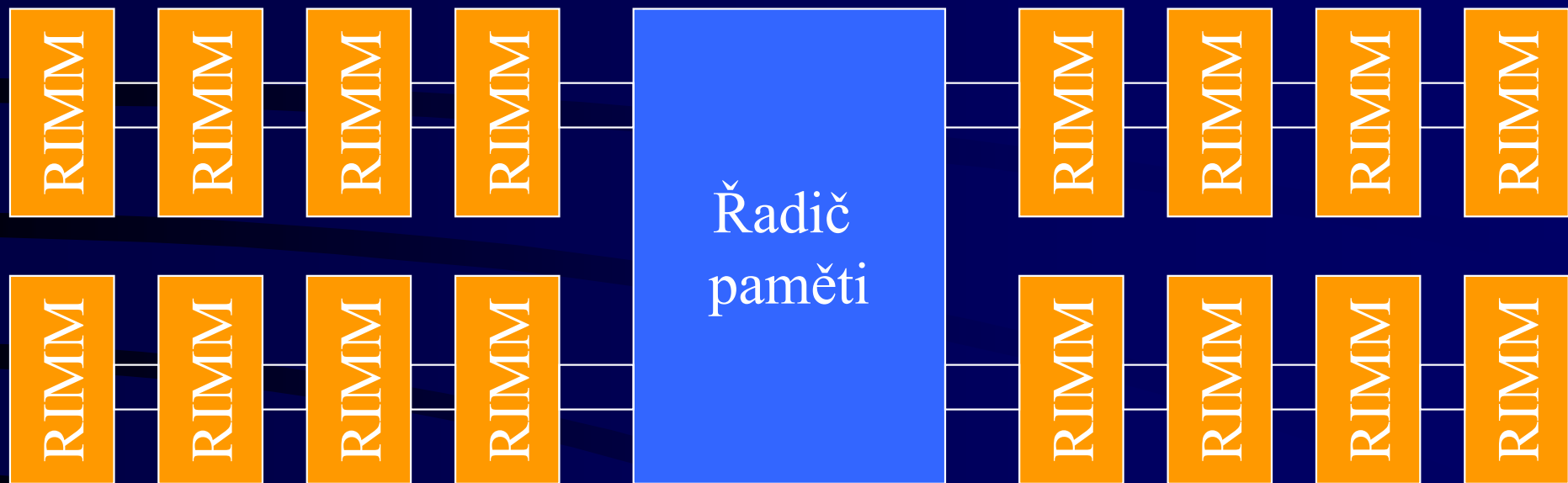
- Paměti RDRAM při své činnosti využívají i tzv. řídicích registrů, které jsou zapojeny do sériové smyčky (S_{In}/S_{Out})
- V těchto registrech se uchovává např.:
 - identifikace obvodu
 - parametry týkající se časování paměti
 - konfigurace paměti

Paměti RDRAM (9)

- Vzhledem k tomu, že řídicí registry jsou zapojeny do série, tak je nezbytné, aby volné pozice pro paměťové moduly (RIMM) byly osazeny speciálním průchozím modulem (C-RIMM), který zabezpečí uzavření sériové smyčky
- Architektura RDRAM může využívat i více kanálů (max. 4) pro přenos dat mezi řadičem a paměťovými moduly

Paměti RDRAM (10)

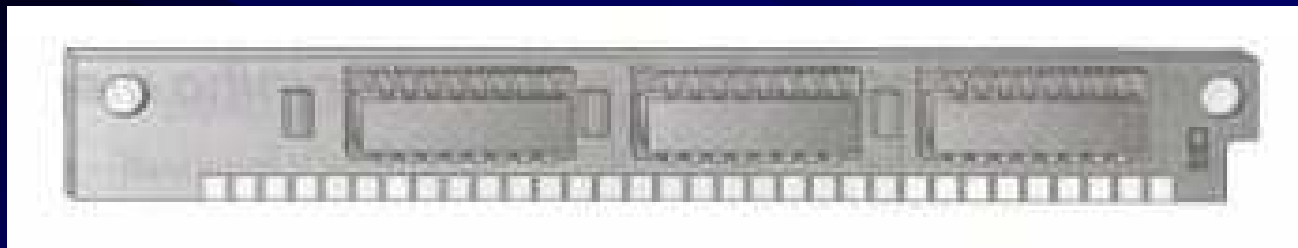
- RDRAM se čtyřmi kanály:

- Tímto lze dosáhnout zvýšení přenosové rychlosti na 6,4 GB/s (pro RIMM 1600)

Organizace paměti v PC (1)

- Operační paměti jsou integrovány na miniaturních deskách plošného spoje:
 - **30-pin SIMM** (Single Inline Memory Module):
 - používány u většiny počítačů s procesory 80286, 80386SX, 80386 a některých 80486
 - mají 30 vývodů a šířku přenosu dat 8 bitů (bezparitní) nebo 9 bitů (paritní)
 - vyráběny s kapacitami 256 kB, 1 MB a 4 MB

Organizace paměti v PC (2)

– 72-pin SIMM (PS/2 SIMM):

- používány u počítačů s procesory 80486 a Pentium
- mají 72 vývodů a šířku přenosu dat 32 bitů (bezparitní) nebo 36 bitů (paritní – pro každý byte jeden paritní bit)
- vyráběny s kapacitami 4 MB, 8 MB, 16 MB, 32 MB

Organizace paměti v PC (3)

Modul 72-pin SIMM

Modul 30-pin SIMM

Pozice pro moduly
SIMM

Organizace paměti v PC (4)

– DIMM (Dual Inline Memory Module):

- dnes nejpoužívanějším typem paměťových modulů
- počet vývodů:
 - 168 vývodů: FPM DRAM, EDO DRAM, SDRAM
 - 184 vývodů: DDR SDRAM
 - 240 vývodů: DDR2 SDRAM
- vyrábějí se s kapacitami 16 MB, 32 MB, 64 MB, 128 MB, 512 MB a 1024 MB
- šířka přenosu dat je 64 bitů
- používají se u počítačů s procesory Intel Pentium a vyššími

Organizace paměti v PC (5)

Modul DIMM se 168 vývody

Modul DIMM se 184 vývody

Organizace paměti v PC (6)

Moduly DIMM se 240 vývody

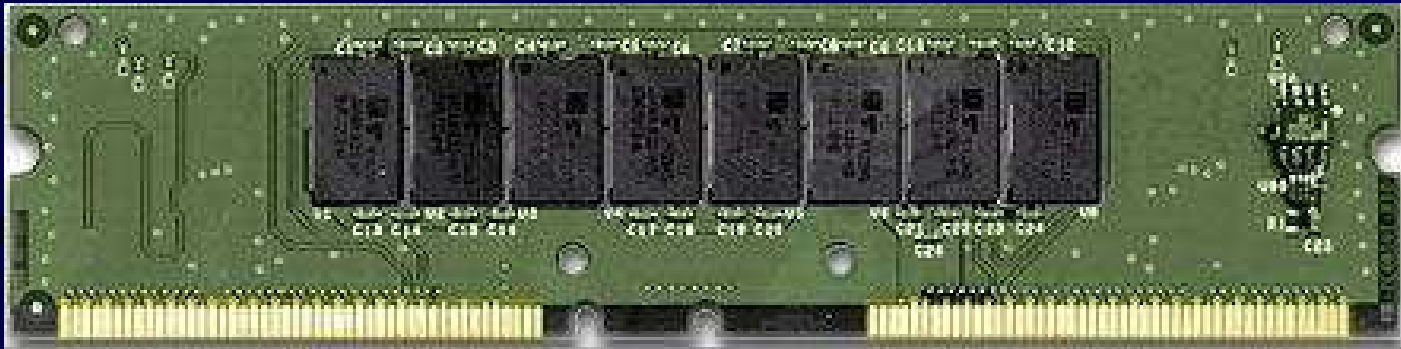
Organizace paměti v PC (7)

– RIMM (Rambus Inline Memory Module):

- paměťový modul pro obvody typu RDRAM
- pro Concurrent RDRAM jsou vyráběny jako:
 - PC600: moduly pro frekvenci 300 MHz („600 MHz“)
 - PC700: moduly pro frekvenci 350 MHz („700 MHz“)
- pro Direct RDRAM existují v následujících variantách:

Typ	16-bit		32-bit		64-bit	
	RIMM1600	RIMM2100	RIMM3200	RIMM4200	RIMM6400	RIMM8500
Frekv. sběrnice	400 MHz	533 MHz	400 MHz	533 MHz	400 MHz	533 MHz
Přenosová rych.	1600 MB/s	2133 MB/s	3200 MB/s	4266 MB/s	6400 MB/s	8532 MB/s
Šířka dat. sběrnice	16 b (18 b)	16 b (18 b)	32 b (36 b)	32 b (36 b)	64 b (72 b)	64 b (72 b)
Počet vývodů	168, 184	168, 184	232	232	326	326

Organizace paměti v PC (8)

Modul RIMM

Modul C-RIMM

Paměťové banky (1)

- Nejmenší jednotka paměti, která může být do počítače přidána, popř. z počítače odebrána
- Velikost jednoho banku je závislá na šířce datové sběrnice procesoru
- Je nutné, aby šířka přenosu dat modulů v jednom banku byla stejná jako šířka datové sběrnice procesoru

Paměťové banky (2)

- Typické velikosti paměťových banků:

Processor	Šířka datové sběrnice	30-pin SIMM	72-pin SIMM	DIMM
80286	16 bitů	2 moduly	nepoužívá se	nepoužívá se
80386SX	16 bitů	2 moduly	nepoužívá se	nepoužívá se
80386	32 bitů	4 moduly	nepoužívá se	nepoužívá se
80486DX, SX	32 bitů	4 moduly	1 modul	nepoužívá se
Pentium	64 bitů	nepoužívá se	2 moduly	1 modul
Pentium Pro	64 bitů	nepoužívá se	2 moduly	1 modul
Celeron, Pentium II, III, 4	64 bitů	nepoužívá se	(2 moduly) nepoužívá se	1 modul